

dr hab. Andrzej Ładyżyński, prof. UWr.

Wrocław, 19 grudnia 2023 r.

Instytut Pedagogiki

Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych

Uniwersytet Wrocławski

Recenzja

rozprawy doktorskiej Pani Magister Kariny Kozłowskiej pt.: *Kompetencje mediacyjne nauczycieli w perspektywie ich rozwoju zawodowego w pracy z uczniem w okresie adolescencji*, napisanej pod kierunkiem Pana Doktora Habilitowanego Bogusława Bieszczada w Instytucie Pedagogiki, na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego

Doktorantka podjęła wyzwanie zbadania kompetencji mediacyjnych nauczycieli w perspektywie ich drogi zawodowej w pracy z uczniem nastoletnim. Już na wstępie pragnę docenić ten wybór obszaru badań, nie tylko z tej przyczyny, że uznać go należy za ściśle pedagogiczny oraz istotny społecznie. Nauczyciel wrażliwy, świadomy siebie, kompetentny relacyjnie, potrafiący rozwiązywać sytuacje trudne, jawi się bowiem jako podmiot ze wszech miar oczekiwany, a nawet pożądany w szkole, w tym kluczowym „złotym trójkącie”: uczeń – rodzice – nauczyciel. To ważne, by taki pedagog funkcjonował zwłaszcza we współczesności, w czasach przyspieszenia, zmiany i nowych wieloaspektowych wyzwań. Zatem dostrzegam wagę wyboru obszaru badań. Mediacje stanowią obszar stosunkowo nowy, zawierający jednak spory potencjał. Będą stanowić ważny aspekt oddziaływania nauczyciela funkcjonującego w świecie podzielonym wielką różnorodnością idei, podejść, stanowisk oraz tradycji. Obok klasycznych rozpoznanych ról dydaktyka, wychowawcy, współcześnie dedykuje się mu także kształtowanie umiejętności doradcy prowadzącego poradnictwo, a nawet osoby dysponującej umiejętnościami terapeutycznymi (np. Gail King, *Umiejętności terapeutyczne nauczyciela*, Gdańsk 2003). Z tej perspektywy w pełni zasadne wydaje się spojrzenie na mediacje, jako istotne narzędzie w arsenale działań nauczyciela XXI wieku.

Ocena merytoryczna rozprawy

Tytuł w przedstawionej formie jest jednoznaczny i w odczuciu recenzenta adekwatny.

Struktura rozprawy jest właściwa i typowa dla opracowań teoretyczno-empirycznych. Rozprawa składa się z: wprowadzenia, rozdziału teoretycznego, metodologicznego oraz

rozdziału podejmującego analizę i interpretację, a także dyskusję wyników badań własnych. Ponadto opracowanie zawiera: biografię, spis tabel, spis wykresów, a także aneks.

Ocena części teoretycznej rozprawy

W części zasadniczej praca liczy 518 stron, ze wszystkimi dodatkami recenzowane dzieło zajmuje 532 strony. Rozprawa jest monografią bardzo obszerną i na wstępie pragnę wyakcentować ten rozmiar. Szerokie jest omówienie części metodologicznej, a także masywna – jak na analizę ilościową - część empiryczna.

W siedmiostronicowym *Wprowadzeniu*, Doktorantka przedstawia kompetencje mediacyjne nauczyciela, jako szczególnie przydatne dla wychowanków w kontekście trudnego czasu pandemii, funkcjonowania w szkołach przedstawicieli różnych kultur, środowisk, poglądów oraz tradycji. Autorka przedstawia przyjęte przez siebie założenia oraz charakteryzuje budowę swej rozprawy. To prawidłowy wstęp, wprowadzający czytelnika w problematykę opracowania. Zastanawiam się jedynie nad trzema zdaniami, które stanowią podsumowanie podrozdziałów i przyjmują następujące brzmienie: *Całość rozdziału ma na celu głębokie zrozumienie natury konfliktów w kontekście edukacyjnych...*(s.9). *Całość rozdziału ma na celu głębokie zrozumienie roli nauczyciela...*(s. 9-10). *Całość rozdziału ma na celu głębokie zrozumienie roli mediacji w edukacji...*(s.10). Nie do końca zgadzam się, że mają na celu jedynie zrozumienie, choć to oczywiście kluczowe. Sądzę, że raczej chodzi o ukazanie/przedstawienie konfliktów czy roli itp..

Rozdział I nosi tytuł: *Charakterystyka zagadnień teoretycznych*. W pierwszym z podrozdziałów zatytułowanym: *Alternatywne sposoby rozwiązywania konfliktów* Doktorantka przedstawia historyczną perspektywę rozwoju Alternative Dispute Resolusion (dalej ADR). W kolejnym podpunkcie tego rozdziału prezentuje główne pojęcia związane z ADR. Definiuje terminy wykorzystywane w pracy, takie jak: *metody, formy i strategie rozwiązywania konfliktów, konflikt, spór, nieporozumienia*. W trzecim podpunkcie tego podrozdziału Autorka charakteryzuje podstawowe formy ADR. Doktorantka ukazuje tryby rozwiązywania oraz rozstrzygania konfliktów, takie jak: kontraktowy, mediacyjny, arbitrażowy a później jeszcze dodaje do tego tryb edukacyjny czyli sądowy. Swobodnie porusza się wyodrębniając cechy charakterystyczne poszczególnych trybów. I choć wiele pojęć posiada charakter niejednoznaczny, Doktorantce udaje się zakreślić ich treść w sposób przejrzysty. Ukazuje właściwości każdego z trybów. Za cenne uznaję dokonanie przez Doktorantkę zestawienia

podobieństw oraz różnic pomiędzy poszczególnymi metodami ADR. Autorka zestawia je w *Tabeli nr 1*. Są tu zawarte negocjacje, arbitraż oraz sądownictwo. W opisie tabeli znajdujemy informacje o opracowaniu własnym. Interesujące, czy Autorka nie zaczerpnęła tych treści jednak z literatury przedmiotu? A jeśli bazowała na źródłach potrzebny byłby przypis.

Podrozdział drugi: *Mediacja jako interdyscyplinarny obszar znaczeń i praktyk* traktuje o procedurze pośredniczenia w sporze, jako jednej z podstawowych metod ADR. Znajduję tu omówienie instytucjonalnego rozwoju mediacji w Polsce, mediację traktowaną jako obszar współdzielony przez dyscypliny: prawo oraz pedagogikę, definiowanie tego sposobu rozstrzygania sporów, wskazanie cech interdyscyplinarności tego specyficznego pośrednictwa. Podrozdział ten zamyka omówienie rudymentalnych zasad mediacji.

Podrozdział trzeci: *Konflikty w relacjach nauczyciel – uczeń* koncentruje się na zasadniczej, funkcjonującej w obszarze szkoły, relacji pomiędzy nauczycielem a uczniem. W kontekście podjętej problematyki skupia się na konflikcie w tej diadzie, wskazując na interakcyjny model, dokonując definicji, charakteryzując style konfliktów, a także specyfikę konfliktów w środowisku szkolnym.

Podrozdział czwarty: *Rozwój zawodowy nauczycieli* ukazuje nauczyciela jako kluczowego uczestnika procesu edukacji: wagę jego kompetencji, umiejętności, złożoność roli. W sposób szczególny akcentuje kompetencje pedagoga z obszaru społecznego, polegające na zarządzaniu konfliktami oraz promowaniu pozytywnych relacji w szkole.

Ostatni z podrozdziałów w części teoretycznej zatytułowano: *Wyzwania i możliwości realizacji mediacji w środowisku szkolnym*. Znajduję tu charakterystykę mediacji prowadzonych na gruncie szkoły, wskazanie głównych typów mediacji: rówieśniczej oraz klasycznej. Położono akcent na roli komunikacji w obrębie klasy szkolnej oraz przedstawiono warunki prowadzenia mediacji w realiach relacji szkolnych.

Podsumowując pragnę wskazać, że w rozdziale (części) teoretycznym, w każdym z podrozdziałów zachowano porządek struktury opisu procesów wg schematu: Uwagi wstępne, część zasadnicza oraz podsumowanie. Rozdział teoretyczny charakteryzuje się przejrzystością. Trafnie została wybrana oraz dookreślona tematyka badawcza. Zawartość treściowa podrozdziałów jest zgodna z ich tytułami. W świetle tej części opracowania Doktorantka dysponuje gruntowną wiedzą z zakresu mediacji, jak również z obszaru funkcjonowania nauczyciela. Z narracji wyłania się Autorka wykazująca się dobrą znajomością literatury, umiejętnością doboru oraz analizy przedmiotu. Część teoretyczna to obszerna podwalina rozprawy. Zajmuje ponad połowę pracy. W odczuciu recenzenta wybrane i omówione zagadnienia stanowią właściwą bazę dla części empirycznej.

Zwracałem już uwagę na objętość rozprawy, ponieważ pomyślałem, że zanim poddam ją zmasowanej krytyce spróbuję zrozumieć dynamikę kryjącą w sobie ten „ilościowy zamysł”. Wydaje się, że gabaryty opracowania również często coś „nam mówią”. Odczucie recenzenta o nadmiarze wymaga analizy. Pierwsza myśl odnosi się do tego, że wszystkie rozdziały, a są to równocześnie - w zasadzie - części opracowania: teoretyczna, metodologiczna oraz empiryczna - są obszerne. Rozdział teoretyczny składa się z pięciu podrozdziałów. I tu już znajduję - po części - wyjaśnienie sążności rozmiarów recenzowanego opracowania. Każdy z podrozdziałów dotyczy kwestii ważnej, zawartej w tytule rozprawy. Pierwszy charakteryzuje alternatywne sposoby rozwiązywania konfliktów, drugi ukazuje mediację jako specyficzną praktykę oraz obszar o znaczeniu interdyscyplinarnym, trzeci konflikty w relacjach nauczyciel-uczeń, czwarty omawia rozwój zawodowy nauczycieli. Podrozdział piąty ukazuje kwestie związane z wyzwaniem oraz możliwościami realizacji mediacji w środowisku szkolnym. Każdy z przedstawionych podrozdziałów daje się uzasadnić wagą podejmowanego przedmiotu, zatem trudno było Doktorantce coś pominąć. W dodatku analizując zawartość struktury tej części opracowania, w łączności z tytułem rozprawy, można byłoby postawić jeszcze pytanie, czy nie warto było napisać podrozdziału szóstego o uczniu w okresie adolescencji?! Ten uczeń – on tu wprawdzie stanowi jedynie grupę badaną, ale tytułowe *kompetencje mediacyjne nauczycieli* stosowane wobec tego ucznia właśnie. A przy takim poszerzeniu, równocześnie rodzi się pytanie: Jakie wówczas rozmiary posiadałaby oceniana rozprawa?!

Ocena założeń metodologicznych pracy

Rozdział II metodologiczny nosi tytuł: *Metodologiczna koncepcja badań własnych*. Doktorantka swą rozprawę osadza w strategii ilościowej. Wybrane podejście wydaje się jak najbardziej odpowiednie do weryfikacji kompetencji mediacyjnych nauczycieli. W tej części Doktorantka mocno i sposób przekonujący argumentuje na rzecz wyboru własnej drogi badawczej. Formułuje dwa cele: poznawczo-teoretyczny oraz praktyczny. Został wyodrębniony główny problem badawczy a także problemy szczegółowe posegregowane w pięciu grupach: 1)dotyczące biografii zawodowej nauczycieli, 2)odnoszące się do funkcjonowania zawodowego nauczycieli, 3)badające zależności pomiędzy biografią zawodową a funkcjonowaniem zawodowym badanych, 4)weryfikujące zależności pomiędzy biografią zawodową i funkcjonowaniem zawodowym a ich kompetencjami mediacyjnym badanych nauczycieli, 5)odnoszące się do profili nauczycieli w kontekście ich kompetencji mediacyjnych oraz wybranych elementów funkcjonowania zawodowego.

W tej części opracowania znajdują się również wyjaśnienia pojęć zawartych w głównym problemie badawczym, wyodrębnione adekwatnie do pogrupowanych powyżej problemów badawczych takich jak: *staż pracy w roli nauczyciela, stopień awansu zawodowego*, zbiór pojęć odnoszących się do jakości funkcjonowania zawodowego nauczycieli: *jakość i poziom dojrzałości osobowościowej i kompetencji nauczycielskich zawodowych, satysfakcja zawodowa nauczycieli i związane z nim poczucie skuteczności zawodowej, zapotrzebowanie nauczycieli na uczestnictwo w działaniach edukacyjnych*, a także *styl rozwiązywania konfliktów*. Prawidłowo sformułowane zostały zmienne niezależne: *biografia zawodowa nauczycieli* oraz grupa zmiennych określających funkcjonowanie zawodowe nauczycieli, takich jak: *charakterystyka profesjonalnego funkcjonowania badanych, poczucie satysfakcji badanych z funkcjonowania w roli zawodowej, zapotrzebowanie badanych na rozwój profesjonalny i przyjmowane przez nich style rozwiązywania konfliktów*. Zmienną zależną stały się kompetencje mediacyjne nauczycieli. Zmienne te Doktorantka opisuje, a także przedstawia w tabeli nr 4 oraz nr 5, przejrzyście ilustrując w odniesieniu do pytań badawczych oraz wyprowadzonych ze zmiennych wskaźników (s.292-296). Doktorantka formułuje również hipotezy badawcze o charakterze niekierunkowych tzn. nieprzewidujących kierunku związku lub różnicy.

Posłużono się metodą sondażu diagnostycznego, technikę stanowiła ankieta, a narzędziem był kwestionariusz ankiety ze skalowaniem. Badanie zostało zaprojektowane w trzech częściach: 1)nauczyciele wyrażali swoje deklaracje w kontekście funkcjonowania zawodowego, 2) nauczyciele udzielali odpowiedzi na pytania związane z subiektywną i deklaratywną oceną poziomu posiadanych przez siebie kompetencji mediacyjnych oraz 3)odniesiono się do biografii zawodowej badanych - stażu pracy w roli nauczyciela, długości okresu pracy z adolescentami oraz stopnia awansu zawodowego.

Wykorzystano następujące narzędzia badawcze:

1. Kwestionariusz oceny zajęć – (OZ) autorstwa Zbigniewa Gasia;
2. Skalę „Charakterystyka Funkcjonowania Profesjonalnego” (CFP) autorstwa Zbigniewa Gasia;
3. Skalę „Zapotrzebowanie na Rozwój Profesjonalny” (ZRP) autorstwa Zbigniewa Gasia;
4. Kwestionariusz „Stylów rozwiązywania konfliktów” (KSRK) autorstwa Barbary Kłusek;
5. Autorski Kwestionariusz Kompetencji mediacyjnych (KKM).

Uwagę zwraca nagromadzenie narzędzi stworzonych przez uznanego badacza Zbigniewa Gasia. Wszystkie zastosowane narzędzia zostały szczegółowo omówione. Zawarty w aneksie kwestionariusz autorstwa Doktorantki zasługuje na kilka uwag. To narzędzie obszerne, rozbudowane, oprócz metryczki obejmujące 38 zagadnień. Nie budzi moich zastrzeżeń. Choć z obowiązku recenzenta pozwoliłem sobie na kilka uwag o charakterze językowym, które zawarłem w części poświęconej narracji rozprawy.

Scharakteryzowano dobór próby badanej, wyodrębnionej na drodze doboru celowego w grupie nauczycieli przedmiotów ogólnokształcących pracujących w szkołach gimnazjalnych w klasach I-III. Ankietowanych było 130 pedagogów. W podrozdziale tym Autorka dokonała charakterystyki organizacji oraz przebiegu badań, etapów eksploracji oraz charakterystyki badań wykorzystujących statystyczne metody analizy danych. Zaciekawia, że skoro - jak to ujmuje Kandydatka na stopień doktora: *Po konsultacjach z dyrekcją wybranych szkół, nauczycielom przekazano kwestionariusze...*(s.329). Czy to oznacza, że nauczyciele, obok tych decydujących się na udział w badaniach online, rekrutowani tradycyjną metodą „papier i ołówek” brali udział w badaniach nie w pełni dobrowolnie? W podrozdziale tym Autorka dokonuje charakterystyki organizacji oraz przebiegu badań, etapów eksploracji oraz charakterystyki analiz wykorzystujących statystyczne metody analizy danych.

Podsumowując rozdział metodologiczny stwierdzam, że Doktorantka wyraziście przedstawia własną ścieżkę postępowania badawczego. Rozdział ten uznać należy za właściwie skonstruowany, przemyślany oraz pełny. Autorka udowadnia w nim stosowną staranność, umiejętność (s)tworzenia własnego narzędzia badawczego, wyboru adekwatnych obcych kwestionariuszy, w końcu osobistą refleksyjność. Część metodologiczna jest obszerna. Liczy 55 stron tekstu. Została ambitnie zakreślona, prawidłowo skonstruowana, w sposób wyczerpujący wyjaśniono poszczególne etapy drogi badawczej.

Ocena projektu empirycznego

Na część empiryczną składa się rozdział III zatytułowany: *Analiza, interpretacja i dyskusja wyników badań*. Doktorantka omawia etapy swoich badań, z których wynika, że przedsięwzięcie naukowe było gruntownie przemyślane i przygotowane. Dla weryfikacji narzędzia badawczego przed podjęciem badań właściwych uczyniono „pilotaż” na 10 osobowej grupie nauczycieli. Zasadnicze eksploracje zostały zrealizowane w terminie od czerwca do października 2015 r. Dobrana próba badana składa się ze 130 nauczycieli, w większości kobiet, w przeważającej mierze pracujących w środowisku miejskim. Są to osoby głównie w wieku średnim.

Wyniki zrealizowanych badań grupuje Doktorantka adekwatnie do sformułowanych w części metodologicznej problemów badawczych. Istnieje zatem spójność i logiczna ciągłość pomiędzy rozdziałem metodologicznym a empirycznym. Przedstawianie oraz szczegółowa analiza danych ilościowych wskazuje na posiadanie przez Doktorantkę kompetencji, w tym analizy oraz interpretacji wyników badań.

W podrozdziale 3.8 *Dyskusja wyników* podejmuje próbę zebrania uzyskanych wyników badań oraz konfrontacji ich z ustaleniami innych badaczy. Ta dyskusja to cenna - w przekonaniu recenzenta - próba refleksjonowania własnych osiągnięć i umieszczenia ich w dyspucie naukowej. Doktorantka prowadząc narrację wyników badań własnych odwołuje się do literatury przedmiotu. Ważne, że Autorka przedstawia je adekwatnie do podejmowanych problemów, zarysowanych w części metodologicznej oraz w rozdziale empirycznym. Dyskutując wyniki, dokonuje podsumowań oraz uogólnień, po raz kolejny odnosząc się do sformułowanych przez siebie problemów badawczych.

W wieńczącej rozprawę części zatytułowanej: *Zakończenie – implikacje praktyczne i postulaty* znajdują się wnioski aplikacyjne zbudowane na bazie badań, analiz i osobistych konkluzji Autorki. Już one same w sobie stanowią interesującą oraz wartościową partię domykającą pracę. Doktorantka kroczy jednak dalej, wyodrębnia kilka kluczowych postulatów implikujących perspektywę dalszych refleksji dotyczących konieczności wsparcia nauczycieli oraz ich satysfakcjonującego funkcjonowania w obrębie zawodu. Formułuje również wartościowe – w moim przekonaniu – postulaty kierowane do/dla nauczycieli. To rozbudowana część rozdziału wyodrębniająca cztery zestawy kompetencji dedykowanych nauczycielom mediatorom oraz niemediatorom. Odczytuję je szerzej. Stanowią efekt gruntownej refleksji oraz rodzaj teorii zbudowanej na bazie podjętych przez Doktorantkę badań empirycznych, w ramach której mówi Ona o nowym nauczycielu i nowej szkole.

Podsumowując część empiryczną, stwierdzam, że zaprojektowane badania empiryczne zostały sprawnie zorganizowane. Zastosowano kilka narzędzi badawczych. Wyciągnięto trafne wnioski i konstatacje z przeprowadzonych analiz. Cenne są zawarte w tej części opracowania - zarówno dyskusja wyników, osadzona w literaturze przedmiotu, jak również wnioski praktyczne. Za wartościowy uznać należy zestaw postulatów tworzących wizję nowoczesnego nauczyciela w szkole przyszłości.

Narracja tekstu

Test jest napisany poprawną, bardzo ładną polszczyzną. To język bogaty i momentami recenzent miał okazję się pouczyć nowych słów, przykładowo - *konstytucja oktrojowana* (s.22). Precyzyjny jest zapis aparatury przypisowej oraz bibliografii. Dopracowane starannie są materiały ilustracyjne stworzone przez Doktorantkę. Charakteryzują się przejrzystością i zawsze tworzą dobre tło uzupełniające do narracji Autorki.

Doktorantka nie ustrzegła się drobnych błędów i uchybień. Ale przypominam mamy przed sobą ocenę dzieła ponad pięćsetstronicowego. Z obowiązku recenzenta przywołuję niektóre z dostrzeżonych „wad” językowych opracowania: Już w spisie rzeczy znajdujemy wyodrębnione *Aneksy*. Tymczasem jest to jedynie jeden aneks. Niedokończone zdanie rozpoczynające się od słów: *Uczestniczenie w procesie...* (s.6); Na s. 8 Doktorantka pisze: *W pierwszej*, gdy mowa o zagadnieniu – zatem powinno być: *w pierwszym*; Zdanie rozpoczynające się od zwrotu: *Wobec czego...* (s.9.) winno być kontynuacją zdania wcześniejszego; *dobory* - zamiast doboru (s.10); *zachowani* - zamiast zachowań (s.26, przypis nr 59); analogicznie *zachowani* - zamiast zachowań (s.30); Niejasne zdania: *Relatywnie niewielka część nauczycieli jest nowa w pracy z adolescentami, ze stażem poniżej roku* (s.333); *Tylko nieliczni byli nowi w pracy z młodzieżą* (s.421).

Doszło do kilku drobnych pomyłek w omówieniu materiału empirycznego i tak wskazano na: - wykres nr 11, gdy odniesiono się do wykresu nr 1 (s.338), - wykres nr 13, gdy odniesiono się do wykresu nr 5 (s.338), - wykres nr 14, gdy odniesiono się do wykresu nr 11 (s.348), wykres nr 19, gdy odwoływano się do wykresu nr 15 (s.348), wykres nr 20, gdy omawiano dane pochodzące z wykresu nr 12 (s.351). W mojej ocenie są to jednak drobne ułomności, nie obniżające w żadnym stopniu wartości przedstawionego mi do oceny opracowania.

Ponadto w odniesieniu do narzędzia badawczego, pragnę wskazać, że: W pytaniu nr 8 wkradła się literówka *zachowani* - zamiast zachować. W pytaniu nr 14 zwrot: *Czy uważa Pan(i), że mediacje skierowane z sądu*, może brzmiałyby b. adekwatnie w wersji; zdecydowanej, zaordynowanej, wskazanej czy zaleconej przez sąd. Choć rozumiem, że sąd skierował i jest to merytorycznie poprawny zwrot. W tym samym pytaniu zabrakło słowa „niż”: *mediacje prywatne są tańsze „niż” koszty postępowania sądowego*. W pytaniu 18. *Mediacje stawiają przed stronami większe szanse...* - może zwiększają szanse?! Zastanawiam się nad brzmieniem pytania nr 30: *Konflikty interpersonalne w klasie zawsze wynikają z różnicy zdań i braku chęci*

woli uczniów dojścia do porozumienia. Czy w tym przypadku chęć i wola to nie to samo?! W pytaniu nr 34 winno być raczej przeciwdziałania niż *przeciwdziałaniu agresji*. W całym kwestionariuszu mamy do czynienia z wysokim poziomem kultury, wyznaczonym poprzez stosowanie zwrotów grzecznościowych Pani/Pan. Tymczasem w pytaniu nr 36 Doktorantka zwraca się do swoich respondentów niespodziewanie bezpośrednio: *Czy uważasz, że posiadasz wiedzę i umiejętności w zakresie mediacji?* Wszystkie te drobne uwagi nie deprecjonują narzędzia badawczego, ile raczej stanowią zachętę do korekty, w przypadku opublikowania rozprawy.

Bibliografia rozprawy jest bardzo bogata i interdyscyplinarna. Doktorantka korzysta w literatury w języku ojczystym oraz z około 20 wybranych dzieł obcych (ze stronami internetowymi okół. 30). Pozycji w zestawieniu jest ponad 300. Przeważają opracowania nowe. Stara szkoła, z której się wywodzę, sugerowałaby zapis bibliograficzny umieszczający akty prawne przed literaturą przedmiotu.

Podsumowanie oraz konkluzja

Przedłożona do oceny przez mgr Karinę Kozłowską rozprawa doktorska stanowi dojrzały wytwór naukowy. Praca w każdej swej części jest dziełem starannie przemyślanym. Zakrojona z dużym rozmachem, skonstruowana w sposób pracowity oraz ambitny, posiada sporą wagę naukową oraz – co w przekonaniu recenzenta istotne - w bardzo dużym stopniu tworzy przesłanki do praktycznych zastosowań. Trafnie została określona tematyka badawcza. Za wyborem obszaru badań przemawia – przeczuwana raczej niż wynikająca z wiedzy recenzenta - również praktyczna znajomość problematyki mediacji ze strony Doktorantki. Problematyka podejmowanych eksploracji badawczych wypełnia istniejącą lukę. Doktorantka właściwie rozpoznaje istotny i niespenetrowany obszar badań. Prawidłowo zakreśla teren rozważań teoretycznych, adekwatnie konstruuje podwaliny postępowania metodologicznego, sprawnie organizuje i przeprowadza badania empiryczne. Wyciąga trafne konstatacje ze swoich analiz. Rozprawa w przedstawionej formie stanowi osiągnięcie naukowe, poszerzające aktualny stan wiedzy na temat kompetencji mediacyjnych nauczycieli. Wskazane w recenzji niedostatki i drobne niedoskonałości językowe traktuję jako elementy wymagające drobnych korekt i w żaden sposób nie wpływające na ogólną b. pozytywną ocenę rozprawy.

Konkludując przedłożona rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną Doktorantki w dyscyplinie pedagogika. Kandydatka do stopnia naukowego doktora wykazuje się umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej a Jej rozprawa doktorska

stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego istotnego społecznie. W konsekwencji przedstawioną do recenzji rozprawę doktorską Pani mgr Kariny Kozłowskiej pt.: *Kompetencje mediacyjne nauczycieli w perspektywie ich rozwoju zawodowego w pracy z uczniem w okresie adolescencji* oceniam pozytywnie oraz opowiadam się za przyjęciem niniejszej dysertacji doktorskiej do dalszych procedur przewodu doktorskiego.